

Normativitet, tjenande og maktutövning i kyrkan

Henrik Åström

Våren 2017

Inlämning: 2017-06-09

Antal ord: 5484

Valideringsledare: Jan Inge Jensen

Innehåll

1. Inledning	2
1.1. Problemställning	3
1.2. Avgränsning.....	3
1.3. Upplägg och metod	3
2. En inblick i den tidiga kyrkans ledarskapsförståelse	4
2.1. Reflektion: Går det tala om en biblisk normativ organisations- och ledarskapsförståelse?	6
3. Ett ledarskap utifrån ett tjänande- och maktperspektiv	7
3.1. En ledare som tjänare	7
3.2 En ledares makt och inflytande.....	9
3.3 Reflektion	11
3.3.1 Går perspektiven att förena?	11
3.3.2. Pingströrelsen möter Paulus texter om tjänande och makt	12
4. Konklusion.....	13
Referenser.....	15

1. Inledning

Det råder inget tvivel om att ledarskap behövs inom kyrkan, men uppfattningen om dess former och uttryck skiljer sig markant åt. Idag ser vi en stor mångfald av kyrkor där t.ex. den katolska kyrkan har ett mycket hierarkiskt system med en tydlig ämbetsutövning medan t.ex. den svenska Pingströrelsen ofta och i varierande grad inte uppfattar ämbeten, hierarkier som något eftersträvansvärt. Frågorna om hur en församling skall eller bör ledas är därmed många och det finns idag ingen enhetlig syn inom kyrkan gällande kyrkans ledarskap och struktur.

I denna uppgift vill jag titta på närmare på om och i så fall hur vi kan tala om en normativ ledarskapsförståelse i den tidiga kyrkan för att sedan se vad Paulus i sina texter säger om begreppen *tjänande*, *auktoritet* och *hierarki* och om dessa går att förena. Till slut kommer jag kort reflektera över vad dessa begrepp kan betyda för en lokal Pingstförsamling idag.

1.1. Problemställning

På vilket sätt kan vi prata om en normativ ledarskapsförståelse i den tidiga kyrkan och går Paulus texter om ett ledarskaps tjänande och maktutövning att förena och hur kan detta uppfattas i en svensk Pingstförsamling idag?

1.2. Avgränsning

Uppgiftens begränsade omfång gör att den endast kan ge ett övergripande perspektiv av Paulus undervisning om tjänande och om en ledares auktoritet. Uppgiften utgår i huvudsak från Paulus texter och har därför inte som mål att ge en fullskalig bild av hela Nya Testamentets undervisning om ledarskap och kyrkostruktur. I sökandet efter en biblisk normativitet kommer jag att utgå ifrån en något bredare bild än den Paulus ger och då även lyfta in exempel från den tidiga kyrkans ledare. Min reflektion om Pingströrelsens förhållande till tjänande och makt är en kort personlig reflektion snarare än en djup analys.

1.3. Upplägg och metod

Uppgiften utgår först och främst ifrån kurslitteraturen men kompletteras även av annan relevant litteratur. Utifrån texterna vill jag i huvudsak lyfta fram relevanta perspektiv hos Paulus för att sedan efter varje huvudpunkt reflektera över centrala delar i det jag skrivit. Till sist vill jag reflektera över uppgiftens huvudsakliga innehåll och lyfta in detta i mitt eget lokala sammanhang dvs. en svensk Pingstförsamling.

Litteratur som bl.a. användas är:

Andrew Clarke, (2008). *A Pauline Theology of Church Leadership*, Robert J. Banks, Bernice M. Ledbetter (2004). *Reviewing Leadership: A Christian Evaluation of Current Approaches*, Lars

Råmunddals text (2013). *Hva er særegent ved lederskap i en menighetskontekst? Om menighetsutviklende lederskap i et nytestamentlig og teologisk-normativt perspektiv». I: Perspektiver på menighetsutvikling og endringsledelse.*

2. En inblick i den tidiga kyrkans ledarskapsförståelse

De första kristna församlingarna växte fram inom det romerska väldet och de bibliska texterna pekar på att de var starkt präglade av sin tids syn på ledarskap och struktur (Råmunddal 2013:4). Begrepp som äldste¹ och tillsyningsman² är titlar och funktioner som var välkända i både den judiska och grekisk-romerska världen och det är tydligt att dessa även blev centrala inom delar av den tidiga kyrkan (Råmunddal 2013:9). Det är dock inte helt klart hur dessa begrepp utifrån Nya Testamentet idag ska förstås då begreppen i den antika världen inte endast användes på ett sätt eller i en kontext, vilket vi också ser i den tidiga kyrkan (Clarke 2008:43).

I det antika samhället betonades gärna en ledares olika äretitlar vilket var kopplade till olika ledarskapsfunktioner. Utifrån detta är det värt att notera att Paulus i stor utsträckning väljer att undvika ledar- och äretitlar när han benämner kyrkans ledare. Istället ser vi att han mest av allt omnämner församlingarnas ledare som *medarbetare* (Rom 16:3, 9, 21) och *tjänare* (Rom 16:1, Fil 1:1) (Råmunddal 2013:4). Detta antyder att Paulus ville undvika ranking och statustänkande i den tidiga kyrkan och att han utifrån ett församlingsperspektiv ville utveckla den dåtida ledarskapsynen och vad det innebär att vara en kristen ledare (Clarke 2008:46-47). Det verkar därmed som att Paulus och den kristna församlingen utgår ifrån den dåtida kulturen för att sedan successivt korrigera och komplettera denna ledarsyn utifrån vad en församling är och ska vara (Clarke 2000:249, 251). I en församlingskontext tycks ledarskap utifrån Paulus därmed inte handla om det dåtida statustänkandet utan är istället sammankopplat med en ledares uppgift där funktion och tjänade snarare än position och ära är centralt (Råmunddal 2013:5-6, Clarke 2008:42).

När vi tittar på Nya Testamentets bild av ledarskap och hur den första församlingen organiserades finns ingen enhetlig och samlad bild. En orsak till detta är att det under det första århundradet troligen inte fanns en enhetlig och samlad kristendom (Dunn 2006:407). Redan från början verkar den kristna kyrkan gått i olika riktningar i både gällande strukturer och i synen på ledarskap. (Råmunddal 2013:6). Den brittiske teologen James Dunn pratar om flera olika *kristendomstyper* där de judiska och hellenistiska församlingskontexterna ledde fram till olika praxis och olika församlingsformer.

---

¹ Det grekiska ordet: Presbyteros (singular), Presbyteroi (plural).

² Det grekiska ordet: Episkopos (singular), Episkopoi (plural). Översätts bl.a. med biskop. Pluralformen nämns i Fil 1:1.

Dunn skriver:

“each ‘type’ of Christianity was itself not monochrome and homogeneous, rather more like a spectrum... if the distinctive unifying strand running through the NT and first-century Christianity is narrow, the surrounding diversity is broad and its outer margins not always readily discernible. An identifiable unity, yes; but orthodoxy, whether in concept or actuality, no.” (Dunn 2006.407-408).

Teologen Mikael Tellbe slår ann den tidiga kyrkans mångfald när han säger att det i slutet av det första århundradet troligen fanns flera parallella synsätt och traditioner gällande ledarskap och organisation inom kyrkan.³ Tellbe talar om en pendelrörelse mellan flera olika perspektiv inom kyrkan där dessa framträdde och svarade upp mot varandra. Johannesskrifternas profetiska och mer kollektiva utgångspunkt kan enligt Tellbe varit en respons på de Paulinskt tidigare skrivna pastoralbrevnen⁴ (Tellbe 2009:237) vilket i så fall tyder på att det tidigt i kyrkan både fanns en profetiskt och en mer institutionell tradition. Mikael Tellbes forskning om de kristna i Efesos visar också att dessa olika traditioner fortsatte att finnas parallellt in i det andra århundradet. Han skriver att det inte fanns någon av dessa olika traditioner som tog över i Efesosområdet, det var snarare så att olika traditioner och prototyper fortsatte att influera och påverka processen och formandet av de lokalt kristna (Tellbe 2009:238). Om detta stämmer och även kan uppfattas gälla kyrkor i andra områden verkar detta peka på att kyrkan tidigt hade flera olika och parallella perspektiv gällande kyrkans organisation och ledarskap. Detta visar också i så fall att den institutionellt organiserade kyrkan inte tog över och ersätter den tidiga mer löst organiserade karismatiska strukturerade kyrkan utan att dessa olika perspektiv fanns och verkade parallellt.⁵

Det James Dunn skriver i sin bok *Unity and Diversity in the New Testament: An Inquiry into the Character of Earliest Christianity* (2006) kompletterar bilden:

“...on the other we see what is best understood as a reaction against such institutionalizing trends, where in different ways John, Hebrews and Revelation protest against the emergence of a church structured round office and intermediaries and insist on the immediacy of the individual

---

³ Tellbe skriver: “In the “canonical” text there are three distinct ways of claiming authority and legitimacy of the Jesus- tradition: First and Second Timothy (the prototype of the Pastor) stress of the role of the hierarchical structures of leadership, particularly the role of appointed teachers, Revelation (the prototype of Prophet) emphasizes to the role of prophetic ministry and prophets, while the Johannine Letters (the prototype of the Presbyter) stress the corporate role of the community of believers”. (2009:236).

⁴ 1 & 2 Timoteusbreven, Titusbrevet.

⁵ En bra sammanfattning om detta kan läsas på s.236-238 i Tellbes bok (2009).

believer's relation to God through Christ and on the corporate nature of priesthood and prophecy". (Dunn 2006:132).

Biskop Ignatius av Antiokias brev till Efesierna är intressant utifrån kyrkans utveckling i början av det andra århundradet⁶. Hans tolkning av pastoralbrevens texter är att dessa klart förordar en hierarkisk kyrka med ett starkt biskopsämbete. Han skriver bl.a. i Ign. Eph. 6:1: "it is clear that we must regard the bishop as the Lord himself" (Brannan 2012).⁷ För Ignatius är den ideala församlingen av Kristustroende den som karaktäriseras av undergivenhet, överlåtelse, solidaritet och som står enande under församlingens ledarskap (Tellbe 2009:220). När han i sitt brev till Efesierna försöker övertyga dem om sitt synsätt visar detta bl.a. att det fanns kristna som inte höll med honom och att det därmed också fanns andra uppfattningar än den som Ignatius själv tillhörde.⁸ Allt detta pekar på att den tidiga kyrkan hade en mångfald av strukturer och att tron på Kristus uttrycktes och levdes ut på flera olika sätt inom kyrkan.⁹ Den Luterska teologen Ernst Käsemann betonar på ett talande sätt den kristna mångfalden utifrån den kristna bekännelsen då han säger:

"The New Testament canon does not, as such, constitute the foundation of the unity of the Church. On the contrary, as such ..., it provides the basis for the multiplicity of the confessions". (Dunn 2006:132).

2.1. Reflektion: Går det tala om en biblisk normativ organisations- och ledarskapsförståelse?

Vi har sett att det i den tidiga kyrkan inte fanns en enad struktur och att den till stor del var en återspeglning av det dåtida mångkulturella samhället. Vi kan därför inte tala om en enhetlig *normativitet* när vi pratar om den första kyrkans ledar- och organisationsuppfattning. I James Dunns (2006) och i Mikael Tellbes böcker (2009) har vi sett att det till och med i den tidiga kyrkan inte verkar funnits en enhetlig kristendom och att Nya Testamentets texter inte ger en enad eller samlad bild av ledarskap och organisation. Utifrån detta är det därför svårt att prata om en enhetlig kristen normativitet, vilket är en mycket viktig insikt när vi söker efter en biblisk förståelse av ledarskap och organisation. Beroende på vilken av de bibliska ledarnas texter som får störst utrymme i vår tolkning av Bibeln kan kyrkans förståelse av ledarskap och organisation variera. Därför kan vi tala om olika normativiteter utifrån de olika bibliska författarna.

---

⁶ Brevet skrivs någon gång 108 e.Kr. (Martin 1997:225).

⁷ Se Ignatius brev till Magnesierna 6:1 där han bl.a. skriver: Jag uppmanar er: var ivriga och gör allt i enhet med Gud så att biskopen presiderar i Guds ställe...". (De apostoliska färderna 1992).

⁸ James Dunn skriver: "first-century Christianity *only one road led towards the orthodox church order of Ignatius; others led in at least one other very different direction*" (Dunn 2006:132).

⁹ Se 1 Kor 1:10-17 där Paulus betonar att tron på Kristus och inte betoningen på olika ledare är den sammanhållande och enande faktorn i den kristna tron.

Lars Råmunddal talar mycket intressant om olika nivåer av teologisk normativitet vilket kan vara till god hjälp när vi prövar olika ledarmodeller och strukturer i kyrkan. Han talar om: 1. *Ecklesiologisk kärnnormativiteten*, vilket handlar om församlingens gudagivna natur och funktion. 2. *Konfessionellt (bekännelsestroget) tolkad normativitet*, som handlar om det sätt kyrkan tolkar kärnnormativiteten på och om de konsekvenser detta får. 3. *Neutralt fält*, betonar en stor frihet av strukturer och modeller som prövas utifrån punkt ett och två ovan och som därmed också blir identitetsskapande, vägvisande och korrigerande. (Se Råmunddal 2013:7-8).

Råmunddals tre punkter om *teologisk normativitet* är väldigt bra därför att vi i mitt i den kyrkliga mångfalden i dessa punkter får en bra utgångspunkt i samtalen om normativitet utifrån kyrkans lära och liv. Punkterna ger oss ramar inom vilka samtalen kan föras, hållas inom och en plattform där samtalen kan utgå ifrån. De ger oss också en förståelse för att kyrkan med Bibeln som utgångspunkt kan uppfatta och tolka kyrkans syfte och uppdrag på olika sätt och därmed också komma fram till olika slutsatser om hur kyrkan bör/kan ledas och organiseras. Utifrån detta skulle vi kunna säga att en normativ ledarskapsförståelse inte handlar om formerna utan om att med Bibeln som utgångspunkt finna kyrkans gudomliga väsen och avsikt, för att sedan genom tolkningen av detta (vilket kan variera mellan olika kyrkor) formera och strukturera kyrkan så att den i varje tid förverkligar och gestaltar Guds plan, syften och avsikter.

3. Ett ledarskap utifrån ett tjänande- och maktperspektiv

Inom den svenska frikyrkligheten blossar det med jämna mellanrum upp en debatt om hur kyrkan ska se på och förhålla sig till begreppen *tjänande*, *auktoritet* och *hierarki*. Då vi i denna uppgift har sett att det inte finns en enhetlig biblisk syn på kyrkans ledning och struktur är det knappast förvånande att kyrkan även har uppfattat Paulus texter om tjänande, makt och hierarki på olika sätt. Här följer en översiktlig genomgång av hur Paulus använder dessa begrepp.

3.1. En ledare som tjänare

Ett kristet ledarskaps tjänande perspektiv har sin stora förebild i Jesus (Banks, Ledbetter 2004:98). En av huvudtexterna om Jesu tjänande ledarskap är Mark 10:42-45 där vi tydligt ser ett tjänande perspektiv i Jesus undervisning. Orden *tjänare* (diakonos) och *slav* (doulos) uttrycker detta tjänande och vi hittar även dessa ord i Paulus texter om ledarskap. Ordet *doulos* finns 126 gånger i Nya Testamentet där NIV (The New International Version) översätter ordet

med *slav* 26 gånger och med *tjänare* 92 gånger.¹⁰ Detta visar hur nära förbundet och synonyma dessa ord är med varandra¹¹, orden är dock inte helt synonyma.¹²

När Paulus talar om ledarskap är dessa ord mycket centrala och förekommer rak igenom Paulus texter (Se Rom 1:1, Gal 1:10). Detta pekar på att Paulus står i kontinuitet med Jesus undervisning om *tjänande* och att detta tema var centralt även hos honom. I Fil 2:6-11 ser vi också hur Paulus tydligt hänvisar till Jesus föredömliga tjänande och att han pekar på att Gud utifrån detta har upphöjt Jesus över alla andra namn.

När vi här i huvudsak utgår ifrån Paulus perspektiv på tjänande är det viktigt att se att Paulus först och främst såg sig själv som en slav/tjänare till Jesus (Rom 1). Paulus främsta lojalitet var alltid Jesus och det evangelium som Kristus givit honom att predika (Ef 3:7). Det avgörande för honom var inte att vara människor till lags utan Gud (Gal 1:10). En bakomliggande aspekt av Paulus ord om att vara en slav/tjänare är också att det i det antika samhället fanns en ära och en respekt i att vara tjänare/slav till inflytelserika personer. En tjänares herre bestämde tjänarens status och många anställda i antiken hade därför en högre social ställning än många fria män eller kvinnor som tillhörde socialt underlägsna familjer (Banks, Ledbetter 2004:36, Clarke 2008:96). Detta ger ytterligare ett perspektiv på Paulus ord om att vara en slav till Jesus, han som är den högste och skaparen av allt.

Utifrån sin kallelse och tjänst till Jesus tjänande Paulus sedan också de kristna. I 2 Kor 4:5 säger Paulus att han och hans medarbetare är de troendes tjänare/slav (*doulos*) och i 1 Kor 9:19 säger han att han har gjort sig till allas tjänare/slav. Detta pekar på ett frivilligt val, vilket har sin grund i evangeliets framgång dvs. Paulus önskan om att så många som möjligt skall vinnas för evangeliet och att Kristus skall bli förhärligad. Detta *frivilliga* tjänande hos Paulus har helt klart tydliga paralleller till Jesus frivilliga tjänande som vi sett Paulus belysa i Fil 3. I detta är det värt att notera att Paulus tjänst och tjänande i församlingen inte gjorde de troende till herrar över honom. Ett tjänade ledarskap innebär inte att ledaren är slav i bemärkelsen att de troende görs till herrar över ledaren (Hawthorne 1993:870, Clarke 2008:127). Efter sina ledares exempel kallas också de troende att vara Guds tjänare (Rom 14:4) och att i sin tur följa sina ledare, uppskatta dem, följa deras exempel och lyssna på deras ord (1 Tess 5:12-13, Heb 13:7,17). Jesu

---

¹⁰ Det är intressant att King James version inte en enda gång översätter det grekiska ordet *doulos* med slav. Den nyare versionen NKJV översätter *doulos* med slav 26 gånger.

¹¹ Ordgruppen *diakonia/diakoneō* förekommer inte alls i det grekiska Gamla Testamentet. Istället översätts det hebreiska ordet *ʿebed*, som skulle kunna översättas "tjäna/tjänaren", med ordet *doulos*. (Paschal 1992:747).

¹² "Technically, *diakonia* deals more with table service done in the employment of a master, while *doulos* means "slave" and reflects a condition of bonded servitude." (Paschal 1992:747).

ord att om tjänande gäller inte bara församlingens ledare, utan alla Jesus efterföljare (Mark 10:43).

Vidare ser vi i Paulus texter hur ovanligt det är med termer som relaterar till människor i upphöjda positioner och till de som har makt. Av mer än tre dussin termer som användes om människor i ledarpositioner på Paulus tid använder han bara ett, och det är när han refererar till Kristus i Kol. 1:18 (Banks, Ledbetter 2004:36). Vi ser också att ordet *makt*, då det kopplar till Paulus person, endast förekommer två gånger i hans brev¹³ och då aldrig i anknytning till församlingsledarskap utan bara när hans apostoliska förhållande till kyrkan ifrågasätts (Banks, Ledbetter 2004:36). Istället för att lyfta fram och betona särskilda ledares positioner uppmanar Paulus däremot regelbundet de troende att på olika sätt ta ett gemensamt ansvar för församlingens arbete, där alla uppfattas ha något att bidra med och där det allmänna prästadömet är centralt (1 Kor 12:7-11).

Slutligen ser vi också att Paulus genomgående hade för avsikt att leda genom att vara ett eftersträvansvärt föredöme snarare än genom makt. Paulus ord i vissa texter pekar på att han ibland var mer angelägen om att vara ett eftersträvansvärt exempel än att människor lydde honom (Se 1 Kor 11: 1, Gal 4:12, Phil 3:17). Paulus ledarskap och tillrättavisningar kännetecknades därför mer av ett kärleksfullt tjänande än utav kommandon (1 Kor 4:16. Fil 8-10). (Banks, Ledbetter 2004:40).

Efter Jesus exempel gav Paulus därmed sina efterföljare ett eget eftersträvansvärt exempel att följa. Han ville uppmuntra, motivera och vädja till efterföljelse av evangeliet. Paulus är evangeliets slav och hans egen position är inget värt i jämförelse med den kallelse och det liv som Jesus givit honom. Paulus ger oss utifrån detta ett eftersträvansvärt exempel på vad ett *tjänande ledarskap* innebär.

3.2 En ledares makt och inflytande

Detta med en ledares makt och inflytande är ett komplext område där kyrkan idag uppvisar en stor mångfald av olika synsätt och praxis. Ordet makt klingar idag inte särskilt positivt i den svenska kyrkokontexten och ordet hierarki väcker frågor om status- och positionstänkande. Jag är medveten om ordens belastning och att jag tror att vi idag kan behöva hitta synonymer där ord som *auktoritet*, *mandat* och *kyrkoordning* möjligen är bättre, men oavsett vilka ord vi använder tror jag att betydelsen och innehållet i de nämnda begreppen är av största betydelse vilket vi nu kommer att se i Paulus texter, och som är fokus i denna uppgift.

---

¹³ 2 Kor 10:8, 13:10.

När vi ser på hur Paulus såg på sin egen position ser vi att han i sina brev ansågs sig ha auktoritet och att hans tjänst gav honom inflytande. Paulus uppfattade utifrån sin kallelse som förkunnare av evangeliet att han hade en hög ställning bland andra troende, även hos dem han aldrig hade mött (Clarke 2008:81). Han uppfattade att hans status som ledare vara förbundet med det evangelium han predikade och med den uppenbarelsen av Kristus han hade haft (Gal 1:11-12). Det är utifrån detta Paulus sedan med självsäkert och myndighet skriver sina brev. Se 1 Kor 4:21.

Det är klart att Paulus stod i en ställning av makt och inflytande över t.ex. församlingen i Korint och att han hade en ställning där han både kunde förvänta sig deras lydning och straffa deras olydning (2 Kor 10:6). Detta visar en bild av en hierarki (en ordning) där Paulus hade en ledande roll och en auktoritet där han förväntade sig att människor i de kristna församlingarna skulle följa det han föreskrev. Det är dock tydligt att källan för Paulus auktoritet inte låg i honom själv utan i Kristus som kallat honom och vars ord han var en förkunnare. Framgången för evangeliet låg inte i hans person utan berodde helt och hållet på Guds kraft (1 Kor 2:4-5). Paulus hänvisar därför konsekvent till en makt bortom honom själv (Clarke 2008:125) och beskriver därför sig själv som en Jesu apostel och ambassadör (2 Kor 5:20).

Vi ser också att Paulus i sina texter beskriver ett lokalt ledarskap i varje församling till vilket han både ger sitt stöd och förväntar sig att församlingen ska värdesätta (1 Tess 5:12). Paulus är angelägen om att presentera andra ledare (Gal 2:9) och uppmanar andra att bygga vidare på den grund han hade lagt (Gal 3:10). Att Paulus lyfte fram och stöttade olika ledare ska inte uppfattas som att han ville peka på dessa människors status eller att han ville favorisera dem. Detta är snarare ett uttryck för att han ville stötta dem i deras viktiga uppgift (Clarke 2008:85). Dessa ledare förväntades ställa sig till tjänst i församlingens arbete och utföra sina uppgifter flitigt och därmed också förtjänar församlingens respekt (1 Kor 16:15-18).

I brevet till Korint ser vi att Korintiernas lydning beskrivs som något som borde följa deras bekännelse till Kristus (2 Kor 9:13). Paulus testar de troende om de är olydiga (2 Kor 2:9) och uttrycker att varje handling av olydning kommer att bestraffas när de blev fullkomligt lydiga (2 Kor 10:6). Att vara lydig och att underordna sig sina ledare verkar därmed vara centralt hos Paulus och hans ord i Ef. 5:21 visar att detta gällde hela församlingen. Han skriver: "Underordna er varandra i Kristi fruktan."

Det finns texter som antyder att de kristna ledarna kunde tvinga de troende till lydning (Gal 2:3,14), men vi ser framför allt att Paulus vädjar till de troende. I 2 Kor 9:7 kan vi läsa hur Paulus vädjar till de troendes fria vilja och att han inte ville tvinga dem. Se också Filemon 14. Men samtidigt ser vi att Paulus inte tvekade att sätta press på de troende genom att hänvisa till deras

samveten (1 Tim 3:9). Paulus använder också ord som *skam* och att *skämmas* när han vill få församlingen att göra bättring och inse vad som är rätt. Paulus skriver: "Det här säger jag för att få er att skämmas. Finns det ingen förständig bland er, någon som kan bli skiljedomare mellan bröder?" (1 Kor 6:5).¹⁴ Först om alla dessa påtryckningar inte hjälpte kan vi se att Paulus, och då utan tvekan, använde sin auktoritet/makt att tillrättavisa (1 Kor 4:19-21). Detta pekar på att Paulus uppfattade att ledarskap innebär ett utövande av makt, men att ledarskap inte handlar om makt (Clarke 2008:130).

3.3 Reflektion

Paulus ledarskap går enligt mig i linje med det Morten Emil Berg kallar *transformationsledarskap* (Berg 2008:83). Denna typ av ledarskap handlar bl.a. om att utveckla organisation och medarbetare så att uppsatta mål nås. Detta kan bl.a. göras genom långsiktiga processer där medarbetarna växer, och utvecklas. Transformationsledarskap kan sammanfattas handla om: 1. Att vara ett eftersträvansvärt exempel. 2. Att inspirera och motivera. 3. Att ge intellektuell stimulans. 4. Att coacha och att därmed få medarbetare att utvecklas (Berg 2008:83-85). Transformationsledarskap är ett bra exempel på nutida ledarskapsmodeller som går i linje med det Paulus uttrycker om ledarskap.

3.3.1 Går perspektiven att förena?

I de bibliska texterna ser vi genomgående att tjänande makt och hierarki på olika sätt förekommer och uttrycks i samband med de stora ledarnas tjänst. Moses beskrivs som tjänare till Gud (2 Mos 4:10) där hans tjänst handlade om att leda Israels folk till räddning (2 Mos 4:10). För att förvekliga detta uppdrag behövde Moses utöva makt (2 Mos 18:13) och Gud behöver inordna hierarkiska strukturer (5 Mos 31:28) så att Moses och folkets övriga ledare fick rätt förutsättningar att utöva sitt ledarskap. Hos Jesus ser vi också ett ledarskap där de aktuella begreppen förekommer eller uttrycks. Han var människors tjänare (Matt 20:28), uppmanade människor att göra det han befälde (Joh 15:14), utövade makt (Luk 4:32, 36) och vi ser att det fanns en uttalad hierarki bland Jesus närmsta lärjungar (Matt 16:18, Luk 8:51).

I Paulus texter har vi sett att också han lyckas förenar dessa begrepp. Paulus lyfter fram sig själv som tjänare och detta tjänande möjliggörs bl.a. genom den position han har i församlingens hierarki och att utövandet av makt var viktigt, men inte ett mål, i uppdraget att leda de troende till mognad i den kristna tron. Nyckelperspektiv i Paulus syn på ledarskap verkar vara att det är Gud som kallar och ger ledaren dess position och auktoritet. För Paulus handlar ett kristet ledarskap om funktion och om att stå i Guds tjänst snarare än om ledaren själv (1 Kor 3:7).

---

¹⁴ Se också 1 Kor 15:34, 2 Tess 3:14, Tit 2:8.

I denna uppgifts litteratur är det tydligt att teologerna Banks och Ledbetters bok (2004) betonar det tjänande ledarperspektivet utan maktanspråk tydligare än vad t.ex. Andrew Clarke gör i sin bok (2008). Bank och Ledbetters konstaterande att Paulus utifrån sig själv, bara använder ordet makt två gånger och att Paulus endast benämner Jesus med en upphöjd ledartitel, är värt att notera. Samtidigt ser vi i Clarkes bok att Paulus klart och genomgående utövade makt, vilket tyder på att Paulus praktiserade och utövade makt mer än han talade om det. Jag anser att Clarke på ett bättre sätt får ihop helheten av Paulus texter, men att Bank och Ledbetters bok ger viktiga och kompletterande perspektiv. Sammantaget menar jag att Paulus, liksom andra bibliska ledare, visar att begreppen *tjänande*, *makt* och *hierarki* går att förena och att alla behövs i ett församlingsledarskap.

En utmaning idag är att hitta en balans mellan nämnda perspektiv. Om något betonas över ett annat uppstår en obalans där missbruk av olika slag ofta blir följden. Detta är en utmaning i bl.a. Sverige där exemplet av maktmissbruk ofta har skapat en rädsla för starka ledare och ledartjänster. Kyrkan och kristenheten behöver lyfta upp och tala om behovet av ett tjänande ledarskap som leder i och genom tydliga strukturer där både funktion och position betonas. Det är ofta genom en given position som en ledare på ett naturligt sätt kan vara i funktion och leda med kraft. Kyrkan behöver därmed hitta sätt och modeller där dessa begrepp tillsammans lyfts upp, ges plats och finns med i församlingens liv och praktik.

3.3.2. Pingströrelsen möter Paulus texter om tjänande och makt

Pingströrelsen i Sverige kan historiskt beskrivas som en restorationistisk rörelse där man utifrån Apostlagärningarnas exempel vill återvända till urkristendomens mönster för tro, liv och församlingsbygge (Djurfeldt 2007:25). Den tidiga Pingströrelsen menade att Bibeln gav en tydlig mönsterbild hur den kristna församling en gång för alla ska organiseras och ledas (Josefsson 2005:97–98). Detta är en god men mycket komplex ambition då vi har sett att Bibeln inte ger en enad normativ bild av den första kyrkans liv och struktur. Pingströrelsen behöver förstå att Paulus texter, som här är i fokus, kan tolkas och förstås på flera olika sätt och att ambitionen att hitta ett normativt urkristet mönster gällande ledarskap därför är svårt och knappast möjligt. Jag menar att denna insikt är nödvändig och mycket nyttig för Pingströrelsen bibeltolkning och i sitt möte med Paulus texter om tjänande, hierarkier och maktutövning.

Den svenska Pingströrelsens växte inledningsvis fram i ett samhälle där människor generellt sätt hade stor respekt för ledare. Pastorer och kyrkliga ledare hade en självklar auktoritet vilket jag menar hade sin huvudsakliga grund i det dåtida samhällets uppfattning om en ledares roll och funktion. Detta medförde att en pastor i den tidiga Pingströrelsen hade stort inflytande över sina medlemmar där ledaren bl.a. med en självklarhet både ansågs kunna utöva församlingstukt och klarlägga vad det var som gällde i församlingen. Samtidigt var det tydligt att pastorn i den tidiga

Pingströrelsen såg sig som en församlingstjänare där pastorn ofta levde under mycket enkla förhållanden och i regel hade en mycket låg lön.

Idag har mycket förändrats och jag vill påstå att denna förändring i stort även i idag har att göra med de förändringar vi ser i vårt samhälle. I dagens Sverige uppfattar ofta människor sig vara kompis med chefen och det blir allt vanligare att överhet och andra högt uppsatta samhällspersoner idag tilltalas som "du", samtidigt som ledare inte så sällan idag anstränger sig för att framstå som en av alla andra. Detta har helt klart även kommit in i de svenska Pingstförsamlingarna där jag vill påstå att pastorn/ledaren idag allt mer uppfattas som en av alla andra. Detta har medfört att ledarens auktoritet och förmåga att t.ex. påpeka brister hos medlemmarna eller att utöva församlingstukt idag i praktiken är mycket begränsad. Lite tillspetsat skulle jag vilja säga att en pastors tjänande enligt många idag bäst exemplifieras när pastorn städar kyrkans toaletter istället för att tillrättavisa och vägleda människor.

Jag vill hävda att Pingströrelsen i vår tid skulle behöva hitta en balans i läsningen av bibeltexterna där ledarens mandat att leda och där ledarskapets olika perspektiv lyfts fram och synliggörs. För att detta ska bli möjligt tror jag att Pingströrelsen behöver en tydlig ledarstruktur där ledarens plats och funktion lyfts fram. Idag är dock ordet hierarki belastat av många negativa associationer och därför kan vi behöva hitta synonyma ord, men oavsett vilka ord vi använder tror jag att en Pingstförsamling idag behöver ett tydligt tjänande ledarskap där dessa ges en naturlig och självklar plats att leda och om så skulle behövas utöva vägledande auktoritet/makt. Detta är enligt mig mycket viktigt för en kyrkas framgång, sammanhållning och utveckling. Utan uppenbarelse går folket vilse säger Ordspråksboken 29:18, och jag vill påstå att samma sak gäller den församling som saknar ett tydligt ledarskap som tjänar, tillrättavisar och som leder med ett gudomligt mandat.

Den svenska Pingströrelsen tror jag också i mötet med Paulus texter behöver inse att formerna för ledarskap, dess utövning och kyrkans strukturer förändras i varje tid och att det normativt bibliska inte ligger i formerna utan snarare i detta att i varje tid och utifrån lokal kontext förverkligar Guds plan, syften och avsikter. Utifrån detta menar jag att det fortfarande är möjligt för Pingströrelse att leva i sin ursprungliga önskan om att återvända till urkristendomens mönster och att leva efter den bibliska urbilden, men då utifrån förståelsen av att urbilden är mer mångsidig än vad man ansåg i den tidiga Pingströrelsen och att Apostlagärningarnas exempel inte ger den fulla bilden av församlingens struktur och form.

4. Konklusion

Jag har i denna uppgift velat svara på följande frågeställning:

På vilket sätt kan vi prata om en normativ ledarskapsförståelse i den tidiga kyrkan och går Paulus texter om ett ledarskaps tjänande och maktutövning att förena och hur kan detta uppfattas i en svensk Pingstförsamling idag?

I denna uppgift har vi sett att det är svårt att tala om en enad biblisk normativ förståelse om ledarskap och kyrklig organisation. Det fanns tidigt flera olika "kristendomstyper" där de lokala församlingarnas strukturer och ledarskap var starkt påverkat av den omkringliggande kulturen och därmed också varierade från plats till plats. I den tidiga kyrkan fanns både ämbetsbetonade och mer kollektiva strukturer och därmed med också olika hierarkiska mönster. Tron på Jesus som uppstånden frälsare var kyrkans gemensamma och sammanhållande centrum. Utifrån detta har jag föreslagit att det normativa i en biblisk ledar- och organisationsförståelse inte ligger i formerna utan snarare handlar om att utifrån Guds avsikter forma och leda kyrkan så att den i varje tid förverkligar Guds plan, syften och avsikter.

Vidare har vi sett att Paulus tydligt och på olika sätt lyfter fram perspektiven *tjänande*, *maktutövning* och *hierarki*. Han ser sig själv som en tjänare/slav till Jesus som var kallad till att förkunna budskapet om frälsning. Det är tydligt att Paulus inte lyfter fram eller fokuserar på sina egna intressen utan att han alltid sätter evangeliet och församlingen först. I detta ser vi att Paulus tydligt utövar makt och att han ordnar hierarkiska mönster i de lokala församlingarna, där syftet var att möjliggöra det ledarskap församlingen behövde för att vara och förbli det Gud kallat den till att vara. En nutida modell som på ett bra sätt kan beskriva Paulus ledarsyn är transformationsledarskap där bl.a. mål, coachning och långsiktig utveckling av organisation och medarbetare betonas.

Slutligen har vi hos Paulus sett att maktutövning och hierarkier inte är motsättningar till tjänande och att dessa begrepp därmed går att förena och behöver ses som nödvändiga och kompletterande delar i ett kollektivt eller ämbetsbetonat tjänande ledarskap.

En Pingstförsamling står idag inför flera utmaningar i mötet med Paulus texter om tjänande och maktutövning. I samklang med vårt samhälle riskerar Pingströrelsens ledare att få allt svårare att leda då ledarens position och funktion idag tenderar att bli allt svagare. Ledarens mandat och auktoritet att vägleda och tillrättavisa tonas allt mer ner och ledaren bli nu istället allt oftare en av alla andra. Här behövs strukturer och en förståelse av ett församlingsledarskaps hierarki där församlingsledaren/församlingsledarna får tillbaka den roll de behöver för att kunna tjäna församlingen i dess syfte och uppdrag. Annars finns risken att församlingen att gå vilse och tappar bort sitt uppdrag.

Sammantaget visar denna uppgift att biblisk normativitet går djupare än formerna och att biblisk kristendom kan uttryckas och organiseras på många olika sätt. Ledarskap och dess

former är inget undantag där balansen i ett tjänande ledarskaps olika dimensioner är av största betydelse för att församlingen skall vara och förbli det som den är kallad till att vara. I vår tid är detta kanske viktigare än någonsin och ett avgörande perspektiv för framtidens församlingar.

Referenser

Banks, R., & Ledbetter, B. M. (2004). *Reviewing Leadership: A Christian Evaluation of Current Approaches*. (W. A. Dyrness & R. K. Johnston, Reds). Grand Rapids, MI: Baker Academic.

Berg, M.E. (2008). *Ledelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Brannan, R. (Övers). (2012). *The Apostolic Fathers in English*. Bellingham, WA: Lexham Press.

Clarke, A.D. (2000). *Serve the community of the church: Christians as leaders and ministers*. Grand Rapids, Mich.: W.B. Eerdmans Pub.

Clarke, A.D. (2008). *A Pauline Theology of Church Leadership*. London: T & T Clark (Library of Biblical Studies)

De apostoliska fäderna. (Ny, helt rev. uppl.) (1992). Stockholm: Verbum.

Djurfeldt, O. (2007). Att Bygga efter Bibelns mönster: Kännetecknen på den svenska Pingströrelsen. I C. Waern & J. Alvarsson (Red.), *Pingströrelsen: Verksamheter och särdrag under 1900-talet* (s.25-39). Örebro: Libris.

Dunn, J. D. G. (2006). *Unity and Diversity in the New Testament: An Inquiry into the Character of Earliest Christianity* (Third Edition). London: SCM Press.

Hawthorne, G. F., Martin, R. P., & Reid, D. G. (Reds). (1993). I *Dictionary of Paul and his letters*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press.

Josefsson, U. (2005). *Liv och över nog: den tidiga pingströrelsens spiritualitet = Abundant life : the spirituality of the early Pentecostal Movement in Sweden*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2005. Skellefteå.

Martin, R. P., & Davids, P. H. (Reds). (1997). I *Dictionary of the later New Testament and its developments* (electronic ed.). Downers Grove, IL: InterVarsity Press.

Paschal, R. W. J. (1992). Service. I J. B. Green & S. McKnight (Reds), *Dictionary of Jesus and the Gospels*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press.

Råmunddal, Lars (2013): «Hva er særegent ved lederskap i en menighetskontekst? Om menighetsutviklende lederskap i et nytestamentlig og teologisk-normativt perspektiv». I:

Perspektiver på menighetsutvikling og endringsledelse. Red: Jan Inge Jønsen, Antonio Barbosa da Silva og Lars Råmunddal. Kristiansand: Ansgar Teologiske Høgskole (kompendium)

Svensk Studiebibel. (2000). (LDLS elektroniska version.). Dala-Järna: SN Ljud & Data.

Tellbe, M. (2009). *Christ-Believers in Ephesus: A Textual Analysis of Early Christian Identity Formation in a Local Perspective.* Tübingen: Mohr Siebeck.